

УДК 378.091.2

**INNOVATIVE DIRECTION OF THE IMPLEMENTATION OF THE
PEDAGOGICAL ACTIVITY OF THE FUTURE TEACHER
ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ**

Kramska Z./Крамська З.М.*Ph.D. / доктор філософії***Pashchenko M./Пащенко М.І.***ORCID 0000-0002-4011-1800**s.p.s.,as.prof./к.пед.н., доцент,***Rujak D./Рижак Д.***teacher / викладач*

*Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College
of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council»*

33, Nebesna Sotnia, 20 300

Анотація. Інноваційна педагогічна діяльність, пов'язана з відмовою від відомих штампів, стереотипів у навчанні, вихованні і розвитку особистості, виходить за межі діючих нормативів, створює нові нормативи особистісно-творчої, індивідуально спрямованої діяльності майбутнього вчителя, розробляє педагогічні технології, що реалізуються у цій діяльності.

Ключові слова: інноваційна педагогічна діяльність, майбутній вчитель.

Вступ.

Вивчення педагогічного досвіду підготовки майбутнього вчителя приводить до висновку про наявність механізму саморозвитку вищої школи. Його джерело міститься у творчості викладачів-педагогів, у їх інноваційній діяльності, яка знайшла своє відбиття в розробці та введенні елементів нового змісту освіти, інноваційних освітніх технологій, зміцненні зв'язку практики з наукою, зверненні до світового педагогічного досвіду тощо.

Інноваційні процеси в освіті потребують принципово нових форм і механізмів взаємодії теорії та практики, ознайомлення з найбільш типовими моделями освіти і виховання, з концепціями й освітніми проектами, які стали основою масових педагогічних досліджень у різних країнах.

Основний текст.

Забезпечення інноваційної діяльності передбачає глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення освітнього процесу, позитивних сторін педагогічних теорій, ідей і технологій, які вже досліджувались і впроваджувались у педагогічну практику. Тільки на основі ґрунтовної дослідної роботи щодо вивчення фундаментальних педагогічних теорій і технологій, обґрунтування механізму їх упровадження дозволить підвищити рівень освітнього процесу.

Процес сприйняття нових ідей, інновацій у галузі педагогіки – складний багатоетапний розумовий процес прийняття рішення, який має тривалий термін від першого знайомства людини з інновацією до її кінцевого сприйняття. У ході цього процесу відбувається оцінювання значення і наслідків прийняття рішення. Е.Роджерс поділяє цей процес на основні етапи:

- ознайомлення людини з інновацією;
- поява зацікавленості;
- оцінка;
- апробація;
- кінцеве сприйняття[1].

У зв'язку з розглядом питань сприйняття та впровадження інновацій ряд авторів звертають увагу на особистість людини, яка здійснює ці процеси. Принципове значення, підкреслюють В.Сластьонін і Л.Подимова [2], має питання про суб'єкти інновацій. Суб'єкт – це людина, що пізнає і перетворює навколишній світ, володіє свідомістю і волею, здатна діяти цілеспрямовано.

К.Абульханова-Славська [2], розглядаючи механізми становлення особистості в процесі діяльності та спілкування, підкреслює, що становлення особистості суб'єктом діяльності відбувається в організації власної активності.

Суб'єкту діяльності як особистості властиві такі особливі індивідуальні здатності, як здатність до організації часу, програмування своєї майбутньої діяльності, здатність передбачати події, встановлювати для себе оптимальні режими активності і пасивності, визначати ритми діяльності.

Викладач як суб'єкт інноваційної діяльності та її організатор вступає у взаємодію з іншими членами педагогічного співтовариства у процесі створення, використання і розповсюдження інновацій, він обговорює зміст нововведення і ті зміни, які можуть відбуватися у предметах, свідомості, традиціях тощо. Але інновація виникає не сама по собі, а в результаті того, що викладач постійно проявляє дослідницький інтерес до тих або інших педагогічних явищ, які стали для нього проблематичними, викликають внутрішню напругу, змушують думати і діяти, відповідати на них своїми інноваціями. Ці явища можуть виникати у самій людині, у сфері її цінностей і потреб.

В умовах становлення нової парадигми у галузі освіти для реалізації активності викладача та його інноваційної діяльності сприяє ряд змін, що відбуваються у суспільному житті та у мисленні людини:

- усунення обмежень у професійній діяльності, що дозволяє сприймати значно більше коло зовнішніх явищ;
- зменшення упереджених, нав'язаних думок і суджень;
- збільшення потоку інформації;
- забезпечення необхідної свободи дій;
- своєчасне реагування на зовнішні зміни.

Як наслідок цього, викладач набуває важливих *здібностей*: готовність до реагування на несподіванки, готовність до прийняття самостійних рішень, що потребують певного ризику, готовність нести за них відповідальність, критичність в оцінці власних і чужих дій.

У дослідженнях В.Гінецінського, В.Краєвського, М.Скаткіна, Б.Гершунського, В.Журавльова, І.Лернера, В.Шубинського та ін., формулюється низка проблем теоретико-методологічного характеру, які стосуються інновацій і творчої діяльності вчителя (критерії оцінки нового, традиції та інновації, специфіка інноваційного циклу, ставлення вчителя до інновацій тощо). У дослідженнях отримали відбиття такі питання методологічного значення, як

відношення наукового пізнання до педагогічної практики, співвідношення видів діяльності – наукової і практичної, проблема ролі майбутнього вчителя у формуванні педагогічних знань, місце дослідницького компонента у творчій діяльності вчителя. Важливим критерієм об'єктивної оцінки інновацій учителів та викладачів у їх творчому досвіді є, за словами Л.Фрідмана [2], встановлення тих нових ідей, методів і прийомів, які є в ньому.

Характерною особливістю еволюції інноваційного досвіду є синтез його з педагогічною наукою, глибоке узагальнення, обґрунтування, теоретичне дослідження фактів, що мають ключове значення для практики – такий висновок робить М.Махмутов [2]. Значно зросла різноманітність форм і проблематика науково-педагогічного партнерства вчених і вчителів. Опора інноваторів на фундаментальні наукові знання вважається надійним підґрунтям стійкості інновацій в історії педагогіки.

Низку досліджень присвячено інноваційній діяльності викладача, аналізу творчих здобутків учителів.

На думку дослідників, на *першому етапі*:

- встановлюється відповідність нововведень вимогам до інновацій;
- визначається, яка ідея покладена в основу новаторства вчителя;
- наскільки ця ідея віддзеркалена у загальній системі школи;
- підвищується педагогічна майстерність викладача та якість педагогічної практики у цілому;
- аналізуються елементи нового, які покладені в основу авторських пропозицій, педагогічної ініціативи;
- збагачуються певні наукові концепції;
- використовуються нові та ефективні методи і прийоми навчання і виховання.

На *другому етапі* такого аналізу передбачається визначення виду педагогічної інновації: педагогічна раціоналізація, педагогічне винахідництво, авторська концепція тощо. Одночасно виділяються параметри вивчення педагогічної інновації. Після встановлення інноваційних елементів у роботі викладача і виду інновації дається її стисла характеристика:

- ❖ сутність інновації;
- ❖ наукова аргументація інновації;
- ❖ освітні можливості і сфера застосування інновації;
- ❖ ефективність інновацій (результати, зміни тощо);
- ❖ стабільність результатів інновацій;
- ❖ можливість масового застосування.

На *третьому етапі* визначаються об'єми і критерії аналізу з позиції використання інновацій.

На *четвертому етапі* – можливість професійного творчого самовираження майбутнього вчителя, розвитку його творчого мислення.

На *п'ятому* – сфера використання педагогічної інновації.

Схема аналізу інноваційної діяльності майбутнього вчителя задає певний її алгоритм і визначає як технологічні компоненти, так і особистісні особливості інноваційної діяльності.

Основу та зміст інноваційних освітніх процесів становить *інноваційна діяльність*, сутність якої полягає в:

- оновленні педагогічного процесу;
- впровадження новоутворень у традиційну систему;
- прагненні оптимізувати освітній процес.

Все це зумовило появу нових і вдосконалення педагогічних технологій, різних рівнів і різної цільової спрямованості, що використовуються у підготовці майбутніх вчителів.

У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати освітнього процесу. Інновацію можна розглядати як процес і результат цієї діяльності. Таким чином, *інноваційні педагогічні технології* – це цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів від визначення мети до очікуваних результатів. Педагогічні інновації вносять в освітнє середовище стабільні нововведення, які поліпшують характеристики її компонентів і освітньої системи в цілому.

Проблема впровадження інноватики в освіту була спричинена *чинниками*:

- нові соціально-економічні перетворення;
- посилилася гуманітаризації змісту освіти, з'явилися нові навчальні дисципліни та стрімко виникла потреба у викладачах, які б могли забезпечити творчий, інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій;
- викладач отримав можливість створення власної педагогічної лабораторії, що сприяє набуттю досвіду інноваційної діяльності;
- входження закладів освіти у ринкові відносини надає можливості майбутньому вчителю навчатися там, де інноваційний потенціал та якість отриманої освіти вищі;
- зміни в інформатизації суспільства активізувати потребу в оновленні інформаційно-освітнього середовища.

З'єднання інтенсивного й екстенсивного шляхів розвитку педагогічних систем дозволяє здійснювати інтегровані інновації, які створюються на стику різнопланових, різнорівневих педагогічних підсистем та їх компонентів.

Основними *напрямами і об'єктами інноваційних перетворень у педагогіці* є:

- ✓ розробка концепцій і стратегій розвитку освіти і освітніх установ;
- ✓ оновлення змісту освіти;
- ✓ зміна і розробка інноваційних технологій навчання і виховання;
- ✓ вдосконалення управління освітніми установами і системою освіти в цілому;
- ✓ поліпшення підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації;
- ✓ проектування нових моделей освітнього процесу;
- ✓ забезпечення успішності навчання та виховання.

Інновації можуть здійснюватися на різних рівнях. До вищого рівня відносяться інновації педагогічної системи. У педагогічній науці виник принципово новий і важливий напрям – теорія інновацій та інноваційних процесів.

Провідними методами досліджень інноваційних процесів є:

- вивчення наукових і науково-педагогічних методів, спрямованих на створення теоретичних узагальнень, встановлення та формулювання закономірностей;
- методи емпіричного та математичного дослідження;
- структурно-функціональний метод, який передбачає розчленування методів на складові;
- порівняльний метод, що дозволяє зробити висновки щодо ефективності діяльності освітніх систем і тенденцій їх розвитку;
- конструктивно-генетичний метод, що аналізує зміни у досліджуваному процесі у просторі та часі.

Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльова, А. Ніколс, Н. Юсуфбекова тощо) співвідносять поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивний початок, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти [3].

В. Кукушкіна, вважає, що будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати основним критеріям технологічності:

- концептуальність;
- опора на певну наукову концепцію;
- системність;
- можливість управління;
- ефективність;
- відтворюваність;
- візуалізація.

Педагогічна професія вимагає особливої чутливості до постійно змінюваних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб суспільства.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога. Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, який виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Наявність інноваційного потенціалу педагога визначають чинники:

- творча здатність генерувати нові ідеї;
- високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина та різнобічність інтересів;
- відкритість особистості педагога новому і сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення.

Можна виокремити наступні *критерії готовності майбутнього вчителя* до інноваційної педагогічної діяльності [3]:

- ✓ усвідомлення необхідності інноваційної діяльності;
- ✓ готовність до творчої діяльності щодо нововведень;
- ✓ впевненість у тому, що зусилля, спрямовані на нововведення, принесуть позитивний результат;
- ✓ узгодження особистих цілей з інноваційною діяльністю;
- ✓ готовність до подолання творчих невдач;
- ✓ органічність поєднання інноваційної діяльності, особистої, фахової та педагогічної культури;
- ✓ рівень психолого-педагогічної і методичної готовності до інноваційної діяльності;
- ✓ здатність до фахової рефлексії.

Процес упровадження інновацій доцільно розподілити на основні етапи, врахувавши теоретичну та практичну підготовку майбутнього вчителя. На підставі всебічного аналізу необхідно своєчасно коригувати темп та зміст оновлення педагогічного процесу, накреслюючи нові перспективи роботи.

Інноваційна спрямованість визначається *критеріями* педагогічних інновацій, до яких відносять:

- новизну;
- оптимальність;
- результативність та ефективність;
- можливість творчого застосування нових результатів у масовому досвіді [3].

Інновації конкретизуються у педагогічному процесі як:

- цільова складова впливає на структуру і зміст навчального плану та програми як окремої дисципліни, орієнтує на певний прогнозований педагогічний результат;
- змістова складова впливає на зміст та структуру як окремих навчальних дисциплін, так і на освіту в цілому;
- оцінна складова впливає на зміст, методи, форми контролю й оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Інноваційний процес розгортається за наступною *логікою* [3]:

- виникнення – відбувається теоретична розробка нововведення та організовується інформаційно–роз’яснювальна робота;
- засвоєння – здійснюється апробація нововведення у одному або декількох навчальних закладах та діагностика результатів;
- насичення – якщо результат інноваційного проекту позитивний, відбувається широке впровадження інновацій в масову педагогічну практику;
- рутинізація – інновація перетворюється у звичайну норму, традицію;
- криза – нововведення повністю вичерпує свої можливості, а його результати можуть погіршуватися;
- фініш – інновація завершує своє існування, на її зміну приходять інші нововведення.

Висновки:

Зазначене вище надає можливість зробити такі висновки:

- інновація є основною формою розвитку сфери освіти;
- впровадження інноваційних технологій навчання є пріоритетним напрямом і головним фактором реформування системи освіти;
- виконуючи навчальну, виховну і дослідні функції, зазначені технології можуть застосовуватися як на етапі підготовки до проведення занять, у створенні навчально-методичного забезпечення, так і під час навчального процесу і у позааудиторній роботі;
- використання інноваційних технологій навчання дозволяє створити принципово нову інформаційну освітню сферу, що надає широкі можливості для навчальної діяльності, підвищує мотивацію, розвиває самостійність, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу, сприяє модернізації традиційної системи навчання та створенню конкурентоспроможної системи освіти;
- управління процесом інновації є основним механізмом, який визначає якість інновації та якість освіти в цілому;
- актуальними напрямками висвітлення окресленої теми є розгляд питань щодо можливостей використання сучасних інноваційних технологій та методів у процесі навчання на різних етапах підготовки майбутніх вчителів.

Отже, завдання щодо формування інноваційної діяльності майбутнього вчителя має глибокий соціально-педагогічний сенс, оскільки від його розв'язання залежить успіх змін, перетворень у системі освіти, перспектива розвитку вищої школи. Пропонований підхід забезпечує системність перетворень вищої освіти на основі технологічних інновацій.

Література:

1. Rogers E.M. Diffusion of innovations // Free Press. – 1983. – №3. – Р. 12–14.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект)/ Ю.В.Васьков. – Х.: Скорпіон, 2000. – 120 с.
3. Пащенко М.І. Інноваційні технології навчання: словник-довідник. Навч. посібник/ М.І. Пащенко. - Умань: ПП Жовтий, 2012. – 194 с.
4. Пащенко, М. І. Інноваційні педагогічні технології : навчально-практичний посібник / М. І Пащенко. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2016. – 269 с.

Literature:

1. Rogers E.M. Diffusion of innovations // Free Press. – 1983. – No. 3. - R. 12–14.
2. Yu.V. Vaskov Pedagogical theories, technologies, experience (didactic aspect)/ Yu.V. Vaskov. - Kh.: Skorpion, 2000. - 120 p.
3. Pashchenko M.I. Innovative learning technologies: dictionary-reference. Education guide/ M.I. Pashchenko. - Uman: PP Zhovtyy, 2012. – 194 p.
4. Pashchenko, M. I. Innovative pedagogical technologies: educational and practical guide/ M. I Pashchenko. – Uman: PP Zhovtyy O. O., 2016. – 269 p

Abstract. Innovative pedagogical activity, associated with the rejection of well-known stereotypes, stereotypes in education, upbringing and personality development, goes beyond the current norms, creates new norms of personal and creative, individually directed activity of the future teacher, develops pedagogical technologies that are implemented in this activity

Keywords: innovative pedagogical activity, future teacher.